C/2025/655

10.2.2025

NÕUKOGU SOOVITUS,

21. jaanuar 2025,

millega kiidetakse heaks Eesti riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava

(C/2025/655)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 121,

võttes arvesse määrust (EL) 2024/1263, eriti selle artiklit 17,

võttes arvesse komisjoni soovitust

ning arvestades järgmist:

ÜLDISED MÄRKUSED

(1) 30. aprillil 2024 jõustus ELi reformitud majandusjuhtimise raamistik. ELi reformitud majandusjuhtimise raamistiku põhielemendid on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ([1]), muudetud määrus (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kohta ([2]) ja muudetud nõukogu direktiiv 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku kohta ([3]). Raamistiku eesmärk on edendada reformide ja investeeringute kaudu usaldusväärset ja jätkusuutlikku riigi rahandust ning kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ja vastupanuvõimet ning vältida valitsemissektori ülemäärast eelarvepuudujääki. Samuti edendatakse sellega riikide isevastutust ja keskendutakse rohkem keskpikale perspektiivile, koos nõuete tõhusama ja sidusama täitmisega.

(2) Uue majandusjuhtimise raamistiku keskne element on riiklikud keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavad, mille liikmesriigid esitavad nõukogule ja komisjonile. Kavadel peab olema kaks eesmärki: i) tagada, et muu hulgas kohandamisperioodi lõpuks on valitsemissektori võlg usutavalt langustrendis või püsib mõistlikul tasemel ning et valitsemissektori eelarvepuudujääk tuuakse keskpikas perspektiivis allapoole kontrollväärtust 3 % SKPst ja hoitakse allpool seda taset, ning ii) tagada, et viiakse ellu reformid ja investeeringud, millega lahendatakse Euroopa poolaasta raames kindlaks tehtud peamisi probleeme ja järgitakse ELi ühiseid prioriteete. Selleks tuleb igas kavas esitada keskpika perioodi kohustus seoses netokulude ([4]) kavaga, millega sisuliselt kehtestatakse eelarvepiirang kava kehtivusajaks, mis on (sõltuvalt liikmesriigi tavapärasest seadusandlikust tsüklist) neli või viis aastat. Lisaks tuleb kavas selgitada, kuidas liikmesriik tagab, et viiakse ellu reformid ja tehakse investeeringud, millega lahendada Euroopa poolaasta raames, eelkõige riigipõhistes soovitustes (sealhulgas asjakohasel juhul makromajandusliku tasakaalustamatuse menetlusega seotud soovitustes) kindlaks tehtud peamisi probleeme, ja kuidas liikmesriik järgib liidu ühiseid prioriteete. Eelarve kohandamise perioodi pikkus on neli aastat, mida võib pikendada kuni kolme aasta võrra, kui liikmesriik kohustub ellu viima asjakohased reformid ja tegema investeeringud, mis vastavad määruses (EL) 2024/1263 sätestatud kriteeriumidele.

(3) Pärast kava esitamist hindab komisjon, kas kava vastab määruse (EL) 2024/1263 nõuetele.

([1]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97 (ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj).

([2]) Nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1264, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta (ELT L, 2024/1264, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj).

([3]) Nõukogu 29. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1265, millega muudetakse direktiivi 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku nõuete kohta (ELT L, 2024/1265, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

([4]) Netokulu, nagu on määratletud määruse (EL) 2024/1263 artiklis 2, nimelt valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud i) intressikulud, ii) kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed, iii) liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga, iv) riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks, v) töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning vi) ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

(4) Komisjoni soovituse alusel võtab nõukogu vastu soovituse, milles sätestatakse asjaomase liikmesriigi netokulude kava ja asjakohasel juhul kiidetakse heaks eelarve kohandamise perioodi pikendamise aluseks olevad reformi- ja investeerimiskohustused.

MÄRKUSED EESTI RIIKLIKU KESKPIKA PERIOODI EELARVE- JA STRUKTUURIKAVA KOHTA

(5) Eesti esitas 11. oktoobril 2024 nõukogule ja komisjonile oma riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava. Kava esitati pärast määruse (EL) 2024/1263 artiklis 36 sätestatud tähtaja pikendamist, milles lepiti komisjoniga kokku, võttes arvesse Eesti esitatud põhjendusi.

Kava esitamisele eelnenud protsess

(6) Riiklike keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavade esitamisega tipneva dialoogi raamistamiseks edastas komisjon 21. juunil 2024 kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikliga 9 Eestile võrdlustrajektoori ([5]). Komisjon avaldas võrdlustrajektoori 11. oktoobril ([6]). Võrdlustrajektoor on riskipõhine ja tagab, et valitsemissektori võlg on eelarve kohandamise perioodi lõpuks ja täiendavate eelarvemeetmete puudumisel pärast kohandamisperioodi usutavalt langustrendis või püsib keskpikal perioodil mõistlikul tasemel ning et valitsemissektori eelarvepuudujääk viiakse kohandamisperioodil alla 3 % SKPst ja see püsib keskpikal perioodil allpool seda kontrollväärtust. Keskpikk periood on määratletud kui kümneaastane periood pärast kohandamisperioodi lõppu. Vastavalt määruse (EL) 2024/1263 artiklitele 7 ja 8 on võrdlustrajektoor kooskõlas ka võla jätkusuutlikkuse kaitsemeetme ja eelarvepuudujäägi turvavaru kaitsemeetmega. Eesti võrdlustrajektooriga nähakse ette, et komisjoni eelduste põhjal, mis olid 2024. aasta juunis esitatud eelnevate suuniste aluseks, ja eeldades nelja-aastast kohandamisperioodi, ei tohiks netokulude kasv ületada tabelis 1 esitatud väärtusi. See vastab netokulude keskmisele kasvule 3,1 % kohandamisperioodi jooksul (2025–2028).

Tabel 1. Võrdlustrajektoor, mille komisjon esitas Eestile 21. juunil 2024

	2025	2026	2027	2028	2025–2028 keskmine
Maksimaalne netokulude kasv (aastane, %)	3,3	3,3	2,9	2,9	3,1

Allikas: komisjoni arvutused.

(7) Kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikliga 12 pidasid Eesti ja komisjon 2024. aasta septembris ja oktoobris tehnilist dialoogi. Dialoogi keskseks teemaks oli kavandatav Eesti netokulude kava (sealhulgas võimalik eelarvepoliitiline manööverdamisruum) ja selle aluseks olevad eeldused (eelkõige erinevad eeldused eelarve lähtepunkti, SKP kasvu ja SKP deflaatori kohta), samuti selliste reformide ja investeeringute kavandatud elluviimine, millega lahendatakse Euroopa poolaasta raames kindlaks tehtud peamisi probleeme ja järgitakse liidu ühiseid prioriteete õiglase rohe- ja digipöörde, sotsiaalse ja majandusliku vastupanuvõime, energiajulgeoleku ja kaitsevõime ülesehitamise vallas.

(8) Eesti esitatud kavas ei ole teavet enne kava esitamist asjaomaste riiklike sidusrühmadega (sealhulgas sotsiaalpartneritega) konsulteerimise kohta.

Muud seotud protsessid

(9) Eesti esitas 15. oktoobril 2024 oma 2025. aasta eelarvekava. Komisjon võttis eelarvekava kohta vastu arvamuse ([7]) 26. novembril 2024.

([5]) Liikmesriikidele ning majandus- ja rahanduskomiteele edastatud eelnevad suunised sisaldavad trajektoore ilma kohandamisperioodi pikendamiseta ja koos sellega (hõlmavad vastavalt 4 ja 7 aastat). See hõlmab ka peamisi algtingimusi ja aluseks olevaid eeldusi, mida kasutatakse komisjoni keskpika perioodi valitsemissektori võla prognoosimise raamistikus. Võrdlustrajektoor arvutati komisjoni 2023. aasta võla jätkusuutlikkuse analüüsis (https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/debt-sustainability-monitor-2023_et) kirjeldatud metoodika kohaselt. See põhineb komisjoni 2024. aasta kevadprognoosil ja keskpika perioodi pikendamisel kuni 2033. aastani, kusjuures pikaajaline SKP kasv ja vananemisega seotud kulud on kooskõlas komisjoni ja nõukogu 2024. aasta ühisaruandega rahvastiku vananemise kohta (https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2024-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2022-2070_et).

([6]) https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/national-medium-term-fiscal-structural-plans_et#estonia.

([7]) Komisjoni arvamus Eesti eelarvekava kohta, 26.11.2024, C(2024) 9052 final.

(10) Nõukogu esitas 21. oktoobril 2024 Euroopa poolaasta raames Eestile riigipõhised soovitused ([8]).

KAVA KOKKUVÕTE JA KOMISJONI HINNANG KAVALE

(11) Kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikliga 16 hindas komisjon kava järgmiselt.

Kontekst: makromajanduslik ja eelarveolukord ning väljavaated

(12) Majandustegevus aeglustus Eestis 2023. aastal 3,0 %, mis oli tingitud ekspordi järsust langusest ja eratarbimise kahanemisest. Euroopa Komisjoni 2024. aasta sügisprognoosi kohaselt peaks majandus 2024. aastal 1,0 % võrra veelgi kahanema, mis on tingitud tarbimise ja investeeringute vähenemisest ning nõrgast ekspordist. 2025. aastal peaks reaalne SKP kasvama 1,1 %, kuna välisnõudlus Eesti ekspordi järele on aeglaselt taastumas, kuid sisenõudlus peaks jääma üsna nõrgaks. 2026. aastal peaks reaalne SKP kasvama 2,6 %, kuna sisenõudlus, eelkõige eratarbimine ja investeeringud, peaksid uuesti hoogustuma. Prognoosiperioodil (st 2024–2026) peaks potentsiaalse SKP kasv Eestis järk-järgult kiirenema 0,1 %-lt 2024. aastal 0,3 %-le 2026. aastal, peamiselt tänu SKP reaalkasvule. Töötuse määr oli 2023. aastal 6,4 % ning komisjoni prognoosi kohaselt on see 2024. aastal 7,5 %, 2025. aastal 7,7 % ja 2026. aastal 7,2 %. Inflatsioon (SKP deflaator) peaks prognooside kohaselt langema 8,1 %-lt 2023. aastal 5,1 %-le 2024. aastal, 4,0 %-le 2025. aastal ja 3,3 %-le 2026. aastal.

(13) Mis puudutab eelarvesuundumusi, siis Eesti valitsemissektori eelarve puudujääk oli 2023. aastal 2,8 % SKPst. Euroopa Komisjoni 2024. aasta sügisprognoosi kohaselt peaks see jõudma 3,0 %ni SKPst 2024. aastal ja püsima sel tasemel 2025. aastal, ning eeldusel, et poliitikat ei muudeta, ka 2026. aastal. Euroopa Komisjoni 2024. aasta sügisprognoosis võetakse arvesse Eesti 2025. aasta eelarvekava, mille valitsus esitas riigi parlamendile septembris. Valitsemissektori võlg oli 2023. aasta lõpus 20,2 % SKPst. Euroopa Komisjoni 2024. aasta sügisprognoosi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse 2024. aasta lõpuks tõusma 23,2 %-le. Prognooside kohaselt tõuseb see 2025. aasta lõpuks 24,2 %-le SKPst ja 2026. aasta lõpuks 25,5 %-le SKPst. Komisjoni eelarveprognoosides ei võeta keskpika perioodi kavades esitatud poliitilisi kohustusi arvesse enne, kui neid toetavad usaldusväärselt teatavaks tehtud ja piisavalt täpsustatud konkreetsed poliitikameetmed.

Kavas esitatud netokulude kava ja makromajanduslikud eeldused

(14) Eesti riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava hõlmab ajavahemikku 2025–2028 ja sellega on ette nähtud eelarve kohandamine nelja aasta jooksul.

(15) Kava sisaldab määruse (EL) 2024/1263 artiklis 13 nõutud teavet, välja arvatud teave enne kava esitamist riigisiseste sidusrühmadega konsulteerimise kohta (nõutud määruse (EL) 2024/1263 artikli 13 punkti g alapunktis vi).

(16) Kavas on võetud kohustus järgida tabelis 2 esitatud netokulude kava, mis vastab aastatel 2025–2028 netokulude keskmisele kasvule 4,7 %. Kavas esitatud keskmine netokulude kasv kohandamisperioodil (2025–2028) on suurem kui komisjoni poolt 21. juunil 2024 edastatud võrdlustrajektoor. Kavas esitatud netokulude kasvu kavas kasutatakse ära asjaolu, et Eestil on eelarve dekonsolideerimiseks teatav manööverdamisruum, mida ei kajastatud komisjoni eelnevates suunistes, mis edastati Eestile 21. juunil 2024. Eelarvepoliitiline manööverdamisruum tuleneb Eesti madalast võlatasemest ning esmase eelarvepuudujäägi eeldatavast vähenemisest, kui poliitikat ei muudeta. See tagab ka kõrgema maksimaalse netokulude kasvumäära korral, et valitsemissektori võlg püsib keskpikas perspektiivis mõistlikul tasemel ja valitsemissektori eelarvepuudujääk allpool kontrollväärtust, nagu on näidatud tabelis 3. Kavas eeldatakse, et potentsiaalse SKP kasv suureneb 0,7 %-lt 2024. aastal 1 %-le 2025. aastal ning seejärel väheneb 0,5 %-le 2027. ja 2028. aastal. Lisaks eeldatakse kavas, et SKP deflaatori kasvumäär tõuseb 2025. aastal 4,0 %-le (3,7 %-lt 2024. aastal), enne kui see järk-järgult langeb 2028. aastaks 2,8 %-le.

Tabel 2. Netokulude kava ja peamised eeldused Eesti kavas

	2024	2025	2026	2027	2028	Kava kehtivusaja (2025–2028) keskmine
Netokulude kasv (aastane, %)	1,9	7,1	5,1	3,6	3,2	4,7

([8]) Nõukogu 21. oktoobri 2024. aasta soovitus, mis käsitleb Eesti majandus-, eelarve-, tööhõive- ja struktuuripoliitikat.

	2024	2025	2026	2027	2028	Kava kehtivusaja (2025–2028) keskmine
Netokulude kasv (kumulatiivne, alates baasaastast 2023, %)	1,9	9,2	14,8	18,9	22,6	ei ole kohaldatav
Potentsiaalse SKP kasv (%)	0,7	1,0	0,9	0,5	0,5	0,7
Inflatsioon (SKP deflaatori kasv) (%)	3,7	4,0	3,6	3,2	2,8	3,4

Allikas: Eesti keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava ning komisjoni arvutused

Kava netokulukohustuste mõju valitsemissektori võlale

(17) Kui kavas ette nähtud netokulude kava ja selle aluseks olevad eeldused realiseeruvad, suureneb valitsemissektori võlg kava kohaselt järk-järgult 23,7 %-lt SKPst 2024. aastal 28,6 %-le SKPst kohandamisperioodi lõpuks (2028), nagu on näidatud järgmises tabelis. Kava kohaselt peaks võla suhe pärast kohandamist keskpikas perspektiivis (st kuni 2038. aastani) jätkuvalt kasvama, kuigi aeglasemas tempos, jõudes 2038. aastaks 32,6 %ni.

Tabel 3. Valitsemissektori võla ja eelarvepositsiooni areng Eesti kavas

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2038
Valitsemissektori võlg (% SKPst)	20,0	23,7	25,2	26,4	27,6	28,6	32,6
Valitsemissektori eelarvepositsioon (% SKPst)	- 2,4	- 2,7	- 3,0	- 2,7	- 2,3	- 2,1	- 1,5

Allikas: Eesti keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava

Seega jääks valitsemissektori võlg kava kohaselt keskpikas perspektiivis oluliselt allapoole aluslepingus sätestatud kontrollväärtust 60 % SKPst. See on kava eelduste põhjal usutav, kuna komisjoni võla jätkusuutlikkuse analüüsi kõigi deterministlike stressitestide kohaselt peaks võlg jääma 2038. aastaks alla 60 % SKPst. Seega, tuginedes kava poliitilistele kohustustele ja makromajanduslikele eeldustele, on kavas esitatud netokulude kava kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikli 6 punktis a ja artikli 16 lõikes 2 võla kohta sätestatud nõudega.

Kava netokulukohustuste mõju valitsemissektori eelarvepositsioonile

(18) Kava netokulude kava ja eelduste kohaselt ulatuks valitsemissektori eelarvepuudujääk 2025. aastal 3 %ni SKPst ja seejärel väheneks see järk-järgult 2028. aastaks 2,1 %ni SKPst. Seega ei ületaks valitsemissektori eelarvepositsioon kava kohaselt kohandamisperioodi lõpus (2028) kontrollväärtust 3 % SKPst. Lisaks ei ületa valitsemissektori eelarvepuudujääk kümne aasta jooksul pärast kohandamisperioodi (st kuni 2038. aastani) 3 % SKPst. Seega, tuginedes kava poliitilistele kohustustele ja makromajanduslikele eeldustele, on kavas esitatud netokulude kava kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikli 6 punktis b ja artikli 16 lõikes 2 puudujäägi kohta sätestatud nõudega.

Kava kooskõla eelarvepuudujäägi turvavaru kaitsemeetmega

(19) Kui kava eeldused ja kohustused realiseeruvad, jääb struktuurne puudujääk alla 1,5 % SKPst kogu kohandamisperioodi jooksul. Seega, tuginedes kava poliitilistele kohustustele ja makromajanduslikele eeldustele, järgitakse jätkuvalt

määruse (EL) 2024/1263 artikli 8 lõikes 1 osutatud ühist turvavaru ning seepärast ei ole määruse (EL) 2024/1263 artikli 8 lõikes 2 osutatud struktuurse esmase eelarvepositsiooni täiendav parandamine vajalik.

Kava kooskõla võla jätkusuutlikkuse kaitsemeetmega

(20) Kava kohaselt peaks valitsemissektori võlg jääma kogu kohandamisperioodil alla 60 % SKPst. Seepärast ei kohaldata võla jätkusuutlikkuse kaitsemeedet.

Kava makromajanduslikud eeldused

(21) Kava põhineb eeldustel, mis erinevad komisjoni poolt 21. juunil Eestile edastatud eeldustest. Eelkõige kasutatakse kavas erinevaid eeldusi algse eelarvepositsiooni (sealhulgas võlg, esmaste kulude kasv ja struktuurne esmane eelarvepositsioon 2024. aastal), SKP reaalkasvu ja SKP deflaatori kasvu kohta. Neid eelduste erinevusi tuleb hoolikalt hinnata, tagamaks, et need põhinevad usaldusväärsetel ja andmepõhistel majanduslikel argumentidel, eriti seetõttu, et kavas esitatud keskmine netokulude kasv on suurem kui võrdlustrajektoor.

Allpool on loetletud eelduste erinevused, millel on kõige suurem mõju netokulude keskmisele kasvule, ja eraldi hinnatud iga erinevust.

— Kavas eeldatav algne eelarvepositsioon on komisjoni eeldatust soodsam. 2023. ja 2024. aasta puhul kajastab kava ajakohastatud eelarve täitmise andmeid ja riiklikke prognoose võla, esmaste kulude kasvu ja struktuurse esmase eelarvepositsiooni kohta. Selle tulemusena on keskmine netokulude kasv kavas esitatud kohandamisperioodil suurem, kui see oleks komisjoni eelduste alusel. Tuginedes andmetele, mis olid kättesaadavad ajal, mil komisjon kava hindas, leiab komisjon, et lähtepunkt on ajakohastatud struktuurse esmase eelarvepositsiooni ja SKP lõhe arvutusi silmas pidades realistlik. Seega leitakse, et see eeldus on nõuetekohaselt põhjendatud.

— Kavas eeldatakse SKP reaalkasvu, mis erineb komisjoni eeldustest aastateks 2021–2028. See toob kavas kaasa mõnevõrra erineva keskmise netokulude kasvu kava kohandamisperioodil. Uuemate riiklike prognooside kohaselt peaks majanduskasv võrreldes komisjoni eeldusega olema 2025. aastal kiirem, kuid alates 2026. aastast aeglasem. Üldiselt jääb SKP kasv komisjoni eeldusega sarnaseks ja seepärast peetakse seda kava eeldust nõuetekohaselt põhjendatuks.

— Kavas eeldatakse, et SKP deflaatori kasv on 2024. ja 2025. aastal komisjoni eeldustega võrreldes keskmiselt 0,8 protsendipunkti suurem. Selle tulemusena on keskmine netokulude kasv kavas esitatud kohandamisperioodil suurem, kui see oleks komisjoni eelduste alusel. Suurem SKP deflaatori kasv põhineb uuematel riiklikel prognoosidel ja on kooskõlas komisjoni 2024. aasta sügisprognoosiga. Seega leitakse, et see eeldus on nõuetekohaselt põhjendatud.

Üldiselt toovad kõik eelduste erinevused koos eelarvepoliitilise manööverdamisruumiga kavas kaasa netokulude keskmise kasvu, mis on suurem kui võrdlustrajektoor. Komisjon võtab eespool esitatud hinnangut kava eeldustele arvesse tulevastel netokulude kava järgimise hindamistel.

Kava eelarvestrateegia

(22) Kava orienteeriva eelarvestrateegia kohaselt täidetakse netokuludega seotud kohustused nii kulude piiramise kui ka kaalutlusõigusel põhineva tulude suurendamise teel. Kavas loetletud mitmesugused tulumeetmed hõlmavad tulumaksuseaduse muutmist ja aktsiisimäärade tõstmist, mootorsõidukimaksu kehtestamist ning tähtajalise julgeolekumaksu kehtestamist (mida hakatakse koguma 2025. aasta keskpaigast käibemaksu suurendamise kaudu ja 2026. aastast füüsiliste isikute tulude ja äriühingute kasumi suurema maksustamise kaudu). Kulude poolel kavatseb Eesti aastatel 2023–2027 korraldada eelarve läbivaatuse, et tõhustada riigieelarveliste vahendite kasutamist ning asjakohaste teenuste osutamist ja tegevuste elluviimist optimaalsete kuludega, lähtudes riigi eesmärkidest. Samal ajal kavatseb Eesti suurendada ka kaitsekulutusi ja -investeeringuid. Võetavate poliitikameetmete üksikasjad tuleb kinnitada või kohandada ja kvantifitseerida aastaeelarves. Samal ajal on kavas esitatud orienteeriva eelarvestrateegia rakendamisega seotud riskid, mis tulenevad sellest et eelarve kohandamine põhineb osaliselt kaalutlusõigusel põhineval tulude suurendamisel. Arvestades majanduskasvu prognoositud aeglast taastumist, on oht, et maksutulu saadakse kavas eeldatust vähem.. Lisaks on 2025. aasta eelarvekavas kindlaks määratud poliitikameetmed, mille abil täidetakse 2025. aasta netokulukohustus.

Kavas esitatud reformi- ja investeerimiskavatsused, millega lahendatakse Euroopa poolaasta raames kindlaks tehtud peamisi probleeme ja järgitakse liidu ühiseid prioriteete

(23) Kavas kirjeldatakse poliitilisi kavatsusi, mis on seotud reformide ja investeeringutega, millega lahendatakse Euroopa poolaasta raames, eelkõige riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud peamisi probleeme ja järgitakse liidu ühiseid prioriteete. Kavas on ette nähtud üksteist reformi ja investeeringut, millest kuut toetatakse rahaliselt taaste- ja vastupidavusrahastust ning nelja ühtekuuluvuspoliitika fondidest.

(24) Seoses õiglase rohe- ja digipöörde ühise prioriteediga, sealhulgas määruses (EL) 2021/1119 sätestatud kliimaeesmärkidega, on kavas lisaks Eesti taaste- ja vastupidavuskava meetmete rakendamisele ette nähtud mitu reformi. Esiteks hõlmab kava reformi „Taastuvelekter 100“, mille eesmärk on minna 2030. aastaks üle taastuvelektri tarbimisele. Teiseks tuleb kava kohaselt võtta vastu kliimakindla majanduse seadus. Selle seadusega pannakse alus kliimakindlale majandusele, kehtestades kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärgid ning soodustades puhta tehnoloogia kasutuselevõttu ja ressursside suuremat väärindamist. Nende kahe meetme eesmärk on järgida 2024. aasta riigipõhist soovitust (ja varasemaid 2023., 2022. ja 2020. aasta riigipõhiseid soovitusi), milles kutsutakse Eestit üles võtma meetmeid, et vähendada põlevkivi osakaalu energiaallikate jaotuses ja suurendada ressursitootlikkust bioinnovatsiooni kaudu.

(25) Seoses sotsiaalse ja majandusliku vastupanuvõime ühise prioriteediga, sealhulgas Euroopa sotsiaalõiguste sambaga, on kavas lisaks Eesti taaste- ja vastupidavuskava meetmete rakendamisele ette nähtud mitu reformi. Esiteks on kavas ette nähtud meetmed, millega parandatakse erihoolekande kvaliteeti ja kättesaadavust, korraldades ümber asutused ja hooldekodud, et tagada tänapäevased elutingimused vaimsete häiretega inimestele. Teiseks korraldatakse ümber rehabilitatsioonisüsteem, tagamaks et rehabilitatsiooni vajavad inimesed saavad teenuseid vastavalt oma vajadustele, teenused on hõlpsasti kättesaadavad ja toetatud ning neid osutatakse valdkondadevahelises koostöös integreeritud viisil. Kolmandaks töötatakse välja mitmesugused tervishoiusüsteemi parandused ja rakendatakse need. Neljandaks hõlmab kava täiendavat pikaajalise hoolduse reformi. Ööpäevaringse õendusabiteenuse korraldamine ja rahastamine antakse alates 2025. aastast üle tervisekassale. Viiendaks hõlmab kava töötushüvitiste ja töötuskindlustuse reformi ning kaalutakse töötuskindlustuse laiendamist uutele töövormidele. Nende viie meetme eesmärk on järgida 2024. aasta riigipõhist soovitust (ja kaudselt 2023., 2022. ja 2020. aasta riigipõhiseid soovitusi), milles kutsutakse Eestit üles võtma meetmeid, et tugevdada sotsiaalkaitset, muu hulgas vähendades eakate vaesust ja laiendades töötushüvitiste katvust eelkõige nii, et ka lühiajalist tööd tegevad ja ebatüüpilises töösuhtes olevad inimesed oleksid hõlmatud. Samuti on nende eesmärk järgida 2024. aasta riigipõhist soovitust (ja kaudselt ka 2023., 2022. ja 2020. aasta riigipõhiseid soovitusi), milles kutsutakse Eestit üles parandama tervishoiu ja pikaajalise hoolduse kättesaadavust ja rahastamist. Kava hõlmab ka kutsehariduse reformi. See meede puudutab 2024. aasta riigipõhist soovitust (ja kaudselt 2019. aasta riigipõhise soovituse ühte osa), milles kutsutakse Eestit üles parandama oskuste pakkumist täiendus- ja ümberõppe ning talentide parema ligimeelitamise ja hoidmise kaudu.

(26) Seoses energiajulgeoleku ühise prioriteediga on kavas lisaks Eesti taaste- ja vastupidavuskava meetmete rakendamisele ette nähtud ka reform „Taastuvelekter 100“, mille eesmärk on minna 2030. aastaks üle taastuvelektri tarbimisele. Selle meetme eesmärk on järgida 2024. aasta riigipõhist soovitust (ja varasemaid 2023., 2022. ja 2020. aasta riigipõhiseid soovitusi), milles kutsutakse Eestit üles võtma meetmeid, et vähendada põlevkivi osakaalu energiaallikate jaotuses ja suurendada ressursitootlikkust bioinnovatsiooni kaudu.

(27) Seoses kaitsevõime ühise prioriteediga on kavas ette nähtud maksureformid, mida ühendab üldnimetus „julgeolekumaks“. Kuigi uutest või kohandatud maksudest saadav maksutulu on asendatav, osutab valitsuse kasutatud põhjendus sellele, et tegemist on kaitsevõime suurendamise meetmega. Lisaks eespool nimetatud julgeolekumaksule ei ole kavas siiski sõnaselgelt käsitletud kaitsealaseid reforme ja investeeringuid.

(28) Kavas antakse teavet kooskõla ja asjakohasel juhul täiendavuse kohta ühtekuuluvuspoliitika fondide ning Eesti taaste- ja vastupidavuskavaga. Kavas on märgitud, et erihoolekande kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine, rehabilitatsioonisüsteemi ümberkorraldamine ja pikaajalise hoolduse reformimine aitavad üheskoos kaasa ühtekuuluvuspoliitika partnerluslepingu eesmärgi P04 (sotsiaalne Eesti) ning taaste- ja vastupidavusrahastu komponendi 6 (tervishoid ja sotsiaalkaitse) saavutamisele. Ka töötushüvitise ja töötuskindlustuse reform ning töötuskindlustuse laiendamine uutele töövormidele aitavad kaasa taaste- ja vastupidavusrahastu komponendile 6 (tervishoid ja sotsiaalkaitse). Reform „Taastuvelekter 100“ aitab kaasa taaste- ja vastupidavusrahastu komponentide 4 (energia ja energiatõhusus) ja 8 (REPowerEU) saavutamisele.

(29) Kavas on antud ülevaade Eesti avaliku sektori investeerimisvajadustest seoses ELi ühiste prioriteetidega. Seoses õiglase rohe- ja digipöörde ühise prioriteediga on kavas esile toodud vajadus täiendavate investeeringute järele selleks, et rakendada kliimakindla majanduse seadus. Seoses sotsiaalse ja majandusliku vastupanuvõime ühise prioriteediga on kavas esile toodud vajadus täiendavate investeeringute järele selleks, et integreerida sotsiaal- ja tervishoiusektor. Seoses energiajulgeoleku ühise prioriteediga on kavas esile toodud vajadus täiendavate investeeringute järele selleks, et tugevdada Euroopa elektrisüsteemiga sünkroniseerimist ja suurendada taastuvenergia osakaalu. Seoses kaitsevõime ühise prioriteediga on kavas esile toodud vajadus täiendavate investeeringute järele selleks, et suurendada kaitsevõimet.

Komisjoni hinnangu kokkuvõte

(30) Üldiselt on komisjon seisukohal, et Eesti kava vastab määruse (EL) 2024/1263 nõuetele.

NÕUKOGU ÜLDINE JÄRELDUS

(31) Nõukogu tervitab Eesti keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava ning leiab, et selle täielik rakendamine aitaks tagada riigi rahanduse usaldusväärsuse ja toetada valitsemissektori võla jätkusuutlikkust ning kestlikku ja kaasavat majanduskasvu.

(32) Nõukogu võtab teadmiseks kavale antud komisjoni hinnangu. Nõukogu kutsub siiski komisjoni üles esitama oma hinnangu tulevaste kavade kohta eri dokumendis eraldiseisvalt komisjoni soovitustest nõukogu soovituste kohta.

(33) Nõukogu võtab teadmiseks komisjoni hinnangu kavas esitatud netokulude kava ja peamiste makromajanduslike eelduste kohta, sealhulgas seoses komisjoni eelnevate suunistega, ning kava netokulude kava mõju valitsemissektori eelarvepuudujäägile ja võlale. Nõukogu võtab teadmiseks komisjoni hinnangu, et kuigi makromajanduslikud ja eelarve-eeldused erinevad mõnel juhul komisjoni eeldustest, sealhulgas ajakohastatud makromajanduslike ja eelarveandmete arvessevõtmiseks, on need üldiselt nõuetekohaselt põhjendatud ja nende aluseks on usaldusväärsed majanduslikud argumendid. Nõukogu võtab teadmiseks kava laiaulatusliku eelarvestrateegia ja väljavaateid ähvardavad riskid, mis võivad mõjutada makromajandusliku stsenaariumi ja selle aluseks olevate eelduste realiseerumist ning kava netokulude kava järgimist. Eelkõige tervitab nõukogu samuti seda, et enne kava esitamist konsulteeriti asjaomaste sidusrühmadega, kuigi kavas seda ei nimetatud. Nõukogu märgib samuti, et geopoliitilised riskid võivad avaldada survet kaitsekulutustele.

(34) Nõukogu eeldab, et Eesti on valmis oma eelarvestrateegiat vajaduse korral kohandama, et tagada netokulude kava järgimine. Nõukogu on otsustanud tähelepanelikult jälgida majanduse ja eelarve arengut, sealhulgas suundumusi, mis on aluseks kava stsenaariumile.

(35) Nõukogu leiab, et enne eelarvejärelevalve järgmist vooru on vaja täiendavaid arutelusid jõudmaks ühisele arusaamisele sellest, milline on netokulude kumulatiivsete kasvumäärade iga-aastase järelevalvega seotud mõju.

(36) Nõukogu võtab teadmiseks komisjoni kirjelduse reformide ning investeerimisvajaduste ja -kavatsuste kohta, millega lahendada Euroopa poolaasta raames kindlaks tehtud peamisi probleeme, ning rõhutab, kui oluline on tagada selliste reformide ja investeeringute elluviimine. Nõukogu hindab komisjoni esitatud aruannete põhjal selliseid reforme ja investeeringuid ning jälgib nende rakendamist Euroopa poolaasta raames.

(37) Nõukogu jääb ootama Eesti iga-aastaseid eduaruandeid, mis sisaldavad eelkõige teavet nõukogu kehtestatud netokulude kava rakendamisel tehtud edusammude kohta ning laiemate reformide ja investeeringute elluviimise kohta Euroopa poolaasta raames.

(38) Nõukogu peaks kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikliga 17 Eestile soovitama kavas esitatud netokulude kava,

SOOVITAB Eestil teha järgmist.

1. Tagada, et netokulude kasv ei ületa käesoleva soovituse I lisas kehtestatud maksimummäärasid.

Brüssel, 21. jaanuar 2025

Nõukogu nimel

eesistuja

A. DOMAŃSKI

I LISA

Netokulude maksimaalsed kasvumäärad
(nominaalsed aastased ja kumulatiivsed kasvumäärad)

Eesti

Aasta		2025	2026	2027	2028
Kasvumäär (%)	Aastane	7,1	5,1	3,6	3,2
	Kumulatiivne (*)	9,2	14,8	18,9	22,6

(*) Kumulatiivsed kasvumäärad arvutatakse võrdluses baasaastaga 2023. Kumulatiivseid kasvumäärasid kasutatakse kontrollikontol, et teha iga-aastast järelkontrolli nõuete täitmise üle.